

TREI DISCUȚII VIRTUALE CU RICHARD RORTY DESPRE „ADEVĂRUL REDEMPTIV”, „IRONIE” ȘI „IRONISM”

Gorun MANOLESCU¹

gmnoema@yahoo.com

ABSTRACT. Questions such as „Does truth exist?” or „Do you believe in truth?” seem fatuous and pointless. Everybody knows that the difference between true and false beliefs is as important as that between nourishing and poisonous foods. This is the main problem of my discussion with Rorty in the first part. After that, in the second and third parts, the dialogue focuses on „ironism” because Rorty abandons specifically analytic modes of explication in favor of narrative pastiche in order to develop an alternative conceptual vocabulary to that of the „Platonists” he rejects.

KEYWORDS: true and false beliefs, redemptive truth, irony, ironism, objectivity, relativism, contingency.

Prima discuție virtuală despre „Adevărul redemptiv” cu Richard Rorty²

Rorty: Scuze pentru mica întârziere, dar magistralele astea informaționale au devenit cam neîncăpătoare; se petrec tot soiul de coliziuni

¹ Dr. ing., prof. consultant (UPG Ploiești), senior adviser in Disaster Recovery and Business Continuity Services (Computer Sharing București).

² Discuția ce va urma se va desfășura plecând de la un text al lui Richard Rorty (1931 – 2007), profesor emerit al unei universități din USA, considerat ca aparținând curentului «pragmatist», căruia i-a conferit valențe cu totul noi în raport cu întemeietorii acestuia: Charles Pierce, William James și John Dewey. Textul se intitulează: „The decline of redemptive truth and the rise of a literary culture”, Nov. 2000. Versiunea în limba română, cu titlul „Declinul adevărului redemptiv și apariția unei culturi literare: calea pe care au mers intelectualii occidentali” a apărut în „Caietele Echinox, 1/2001”, ed. Fundația Culturală Echinox.

și blocaje de circulație în trafic. Despre ce dorești să discutăm? Din păcate timpul meu, la această primă întâlnire, este extrem de limitat. Și îmi cer scuzele de rigoare.

G.M.: Păi să începem, dacă nu ai nimic împotriva cu ceea ce dumneata numești „adevăr redemptiv”.

R: Voi prezenta cele două premise de la care plec, dând astfel și o definiție a ceea ce eu înțeleg prin ”adevăr redemptiv”.

Prima: Voi folosi termenul de ”adevăr redemptiv” – (lat.) *Redemptio- Mântuire, Izbăvire* – pentru a desemna un set de credințe care ar pune capăt, odată pentru totdeauna, procesului de reflecție la ceea ce am putea face cu noi înșine. Adevărul redemptiv nu ar consta în teorii despre cum interacționează cauzal lucrurile, ci ar îndeplini în schimb nevoia pe care religia și filosofia au încercat să o satisfacă. A crede în adevărul redemptiv înseamnă a considera că există ceva care stă la baza vieții umane; ceva care este realitatea de dincolo de aparență, unica descriere adevărată a ceea ce se petrece, secretul final

G.M.: Și nu există?

R: Nu! Căci: „Lumea adevărată am lichidat-o: Ce lumea a mai rămas? Cea aparentă, poate?... Dar nu! Odată cu lumea adevărată am lichidat-o și pe cea aparentă!

(Amiază; momentul celei mai scurte umbre; sfârșitul celei mai lungi erori; punctul culminant al omenirii; INCIPIT ZARATHRUSTRA”) Nietzsche.

G.M.: Dar...

R: Te rog să o accepți ca și pe cea care urmează. Fără să le discutăm deocamdată. Lăsând o astfel de discuție pentru altă ocazie. Altfel vom disipa convorbirea noastră pe o mulțime de planuri. În detrimentul coerenței celor care doresc să le spun.

G.M.: O. K.

R: Cea de a doua: Voi defini „intelectualul” timpului nostru ca fiind drept cineva care tânjește după citirea unui număr mare de cărți (și, în cazuri fericite, dispune de banii și timpul necesar pentru a vizita diferite biserici sau diferiți guru, a merge la diferite teatre și muzee...) pentru a deveni conștient de un număr mare de scopuri alternative, iar sensul acestui lucru este acela de a deveni un sine autonom.

Voi introduce acum teza pe care doresc să o susțin. Urmând ca apoi să încerc s-o argumentez.

Ea este: Intelectualii Occidentului au progresat de la Renaștere încoace, parcurgând trei stadii: (a) la început ei sperau izbăvirea de la Dumnezeu, (b) apoi de la filozofie, (c) iar acum de la literatură.

Detaliind:

(a) Izbăvirea în religii se realizează prin intrarea într-o relație cu o persoană non-umană, extrem de puternică; iar credința – cum ar fi credința în articolele unui crez – poate fi doar incidentală pentru o astfel de relație.

(b) izbăvirea prin filozofie se face prin dobândirea unui set de credințe care reprezintă lucrurile așa cum sunt ele realmente;

G.M.: Nu pot să nu te întrerup. Pentru a preciza lucrurile. Dacă ne referim la religie, „intrarea într-o relație cu o persoană non-umană, extrem de puternică” se bazează, aproape exclusiv pe experiență interioară, subiectivă și nu neapărat pe o religie instituționalizată, dogmatică; lăsând frâu unei subiectivități totale. La fel și în filozofie atunci când, în locul Divinității, se caută intrarea în relație cu Adevărul. Iar o asemenea experiență (interioară), necesită o construcție prin care să se poată comunica incomunicabilul (chiar și parțial). Adică ceva de genul unei construcții logice. Explicite sau nu. Indiferent că e vorba de filozofie sau de religie (și în religie se poate vorbi de o „logică a dogmelor”). Iar o asemenea logică are, întotdeauna, pretenția de universalitate; tocmai pentru a asigura inter-comunicabilitatea. Și, dacă vorbim în termenii lui Nietzsche, atunci cineva care a avut o anumită experiență interioară, viziune sau cum vrem să-i spunem și are suficientă intensitate a unei „voințe de putere” încearcă (și uneori reușește) să o impună. Greșesc cumva?

R: Dimpotrivă; (c) în sfârșit, literatura oferă izbăvirea făcându-ne cunoștință cu o varietate cât mai mare posibil de ființe umane.

G. M.: Cred că acum dorești să-ți susții teza. Să vedem cum.

R: (i) Trecerea de la religie la filozofie, în contextul nostru cultural, a început odată cu revigorarea platonismului în Renaștere, perioadă în care umaniștii au început să pună aceleași întrebări în legătură cu monoteismul creștin, pe care Socrate le pusesese în legătură cu Hesiod. Socrate i-a sugerat lui Euthyphron că adevărata problemă nu era aceea dacă acțiunile cuiva erau pe placul zeilor, ci mai degrabă care zei dețineau *concepția* corectă despre acțiunile ce se cuveneau a fi făcute. Când această din urmă întrebare a fost încă o dată luată în serios, s-a deschis drumul spre concluzia lui Kant că până și Cea Mai Sfântă

dintre Evangheliile trebuie judecată în lumina propriei conștiințe. Și asta deoarece Socrate a mai sugerat și că ceea ce se poate numi cunoașterea-noastră-de-sine nu presupune ajutor din partea unei persoane non-umane, deoarece adevărul este deja înăuntrul nostru.

(ii) Începutul sfârșitului filosofiei coincide cu sfârșitul idealismului german și continuă cu apariția și epuizarea materialismului. Astfel, sfârșitul filosofiei idealiste germane apare atunci când cele mai ambițioase pretenții ale lui Hegel pentru filosofi au căzut aproape imediat în opusul lor dialectic. Nici nu s-a publicat bine Sistemul său, că a și început să fie tratat ca un artefact ce se auto-consumă, ca *reductio ad absurdum* a unei forme de viață intelectuală care brusc părea să fie cu un picior în groapă. Și i-a revenit lui Nietzsche sarcina să ne spună, în Nașterea Tragediei, că premisa comună lui Socrate și Hegel ar trebui respinsă, iar invenția ideii de cunoaștere-de-sine a fost un excelent produs al imaginației. Dar care a supraviețuit mai mult decât utilitatea sa. Trecerea de la metafizica idealismului german la metafizica materialistă a apărut între epoca lui Hegel și cea a lui Nietzsche. Când s-a conturat această a doua mișcare filosofică (i.e. materialistă), una care se află în relație cu Democrit și Lucretius. Aceasta a fost încercarea de a pune știința naturii atât în locul religiei cât și în cel al reflecției socratice și de a considera că cercetarea empirică ne furnizează exact ceea ce Socrate credea că nu poate oferi vreodată – și anume, „adevăr redemptiv”. Până la mijlocul secolului XIX-lea, devenise clar că matematica și știința empirică aveau să fie singurele domenii ale culturii în care se putea spera să se ajungă la un acord rațional, unanim – singurele discipline în stare să furnizeze credințe care să nu fie răsturnate pe măsură ce se derulează istoria. Ca urmare, pozitivității secolului al XIX-lea au tras concluzia că singura sursă disponibilă de acord rațional și adevăr incontestabil, știința empirică, trebuie să aibă pur și simplu o funcție *redemptivă*. Acest proiect de conferire a unui statut redemptiv științei empirice este ispititor pentru două tipuri de intelectuali care există și în prezent. Primul este tipul de filosof care susține că știința naturii ajunge la adevăr obiectiv așa cum nici o altă porțiune a culturii nu ajunge. Acești filosofi merg de obicei mai departe și afirmă că omul de știință a naturii este posesorul paradigmatic al virtuților intelectuale, îndeosebi al iubirii de adevăr, care nici măcar nu sunt căutate de criticii literari. Cel de al doilea tip de intelectual care continuă direcțiile trasate de pozitivismul secolului al XIX-lea, este

genul de om de știință care proclamă că cele mai recente descoperiri din cadrul disciplinei sale au profunde implicații filosofice; că progresele în biologia evoluționistă sau în știința cognitivă, de exemplu, nu se limitează la a ne spune cum funcționează lucrurile și din ce sunt făcute acestea. Ele ne spun, de asemenea, după cum afirmă acești oameni de știință, ceva despre cum să trăim, despre natura umană, despre ceea ce suntem realmente.

(iii) În fine, impunerea modului „literar” de a vedea lucrurile a început să se contureze ca rival al oricărei filosofii atunci când oameni ca Cervantes și Shakespeare au început să suspecteze că ființele umane sunt, și trebuie să fie, de altfel, atât de diverse încât nu are nici un sens să se pretindă că toate poartă un adevăr unic în inimile lor. Cervantes și Shakespeare au înțeles sugestia lui Platon. Și anume că premisa filosofiei este aceea că există un mod în care sunt realmente lucrurile, independent de orice nevoi și interese umane contingente dar nu au avut încredere în motivele sale. Neîncrederea lor i-a condus la încurajarea diversității și descurajarea trăsăturilor comune – la sublinierea diferențelor dintre ființele umane, mai degrabă decât la căutarea unei naturi umane comune. Această schimbare de accent slăbește stăpânirea asumției platonice după care toate aceste tipuri diferite de oameni ar trebui aranjate într-o ierarhie, judecate pe baza succesului lor relativ în atingerea unui țel unic.

G.M.: Dacă acceptăm premisele de la care pleci – și le vom accepta de dragul discuției – trebuie să spun că argumentarea tezei dumitale mi se pare extrem de consistentă. Prin urmare, cred că ar fi necesar să analizăm, chiar și pe scurt, consecințele adoptării acestei teze. Pentru că, abia acum, lucrurile devin interesante. Dorești să expui câteva dintre consecințe?

R: Da. Numai câteva. Dar care mi se par esențiale.

În primul rând, în cultura literară care s-a înălțat în ultimii două sute de ani, întrebarea „Este adevărat?” a cedat locul de onoare întrebării „Ce este nou?”... Ea reprezintă o înlocuire dezirabilă a întrebărilor rele de genul „Ce este ființa?”, „Ce este realmente real?” și „Ce este omul?” cu întrebarea „Are cineva vreo idee nouă despre ce am putea face noi, ființele umane, cu noi înșine?”

În al doilea rând, consecința a celei anterioare: o astfel de idee nu poate veni decât din absoluta originalitate a unui (evident) nou punct de vedere subiectiv; dar care mai este și comunicabil *într-un fel*. Sau,

mai clar: în sensul în care folosesc eu termenii de „literatură” și de „cultură literară” pentru o cultură care a înlocuit atât religia cât și filosofia, este că nu se găsește izbăvire nici într-o relație non-cognitivă cu o persoană non-umană, nici într-o relație cognitivă cu judecățile, ci în relații non-cognitive directe cu alte ființe umane, relații sugerate de artefacte umane cum ar fi construcțiile, tablourile, cântecele și cărțile.

G.M.: Sau mixturi ale acestora.

R: De acord.

În fine, a treia – consecință a primelor două: pentru membrii culturii literare (i.e. „intelectualii”) izbăvirea urmează să fie dobândită intrând în contact cu limitele actuale ale imaginației umane. De aceea o cultură literară este întotdeauna în căutarea noutății, prin urmare a originalității care șochează. Și nu încearcă să scape din temporal în etern. Una dintre premisele acestei culturi este că deși imaginația are limite prezente, aceste limite pot fi mereu extinse. Imaginația consumă la nesfârșit propriile sale artefacte. Cu alte cuvinte, așa cum arată Kierkegaard: „dacă Hegel ar fi scris la sfârșitul lucrării sale Sistemul logicii că acesta a fost doar un experiment al gândirii, el ar fi fost cel mai mare gânditor care a trăit vreodată. Așa cum stau lucrurile, nu e decât un bufon”. Sau reformulând: dacă Hegel ar fi fost în stare să înceteze a mai crede că ne-a oferit *adevăru* *redemptiv* și ar fi pretins în schimb că ne-a oferit ceva mai bun decât un astfel de adevăr – și anume, o modalitate de a cuprinde toate produsele anterioare ale imaginației umane într-o singură viziune – el ar fi fost primul filosof care ar fi admis că a ieșit pe piață cu un produs cultural mai bun decât filosofia. Și, de asemenea, el ar fi fost primul filosof care ar fi înlocuit conștient filosofia cu literatura, întocmai cum Socrate și Platon au fost primii care au înlocuit conștient religia cu filosofia.

Acum dă-mi voie să mă retrag. Sunt așteptat în altă parte. Și te rog să mă ierți că te las. Promit că altă dată, în măsura în care vom stabili de comun acord data și ora, să-mi rezerv mai mult timp pe această temă sau altele similare.

*

* *

G.M.: Regret această plecare intempestivă a Domnului Rorty. Justificată de faptul că ea a fost fixată *ad hoc*. Aș fi dorit să discutăm mai pe larg consecințele tezei Domnului Rorty. Precum și consecințele ale consecințelor. Dar, poate, cu altă ocazie, având în vedere promisiunea pe care a făcut-o.

A doua discuție virtuală cu, Rorty și personajele sale: Ironistul și Metafizicianul³

G.M.: Vă rămân îndatorat, Domnule Rorty, de a fi acceptat, atât de curând, o a doua întâlnire. Și, de această dată, una cu durată mai mare. După un protocol care l-am stabilit împreună prin email. Prin urmare, astăzi, vom discuta despre...

Rorty: Ironism în general. Care este strâns legat de cele discutate în întâlnirea anterioară. Și propun să dăm cuvântul, când va fi cazul și celor două personaje ale mele: Ironistul și Metafizicianul.

G.M.: Perfect. Cum începem?

R: Ca și data trecută, cu definiții. De fapt, cu una singură. Pentru că sunt adeptul unei anumite precizii și clarități a discursului, atât cât este posibil, în situații în care lucrurile nu sunt, totuși, simple.

G.M.: Prin urmare...

R: Să încerc să definesc ceea ce eu numesc „vocabular final”.

G.M.: Ei, bine, definiția este...

R: Toate ființele umane poartă în ele ceva de felul unei mulțimi de cuvinte, de care fac uz pentru a justifica acțiunile, opiniile și viețile lor. ...Voi numi aceste cuvinte „vocabular final”.

G. M.: Care poate fi „final” doar la un moment dat; el schimbându-se la momentul imediat următor.

R: Absolut de acord. Dar nu găsesc alt termen mai sugestiv, deocamdată. Te rog să-l accepți, cu observația dumitale, pe care s-o avem tot timpul în vedere.

G.M.: Se reduce oare *Eu-I*, caracterizat printr-un astfel de „vocabular final”, la ceea ce spune Susane Blackmore: „Senzația mea de *Eu* provine din imaginea pe care noi ne-o construim pentru a ne controla comportamentul .... Atunci intervine limbajul. Limbajul se întoarce asupra lui însuși ca asupra unui lucru (text *obiectualizat*) și îi conferă acestuia atribute și putere”⁴

R: Da. *Eu-I* e un text obiectualizat care se obiectualizează tot timpul în nenumărate și succesive „vocabulare finale”.

G.M.: Se mai vorbește, în afară de *Eu* și despre *Sine*, *Personă*, *Personalitate*, *Caracter* etc. Sunt identice? Sau, cel puțin, echivalente?

³ Această a doua discuție virtuală cu Domnul Rorty, dar și cu personajele sale, pleacă de la lucrarea: R. Rorty, „Contingentă, ironie și solidaritate”, Ed. All, 1998.

⁴ Susane Blackmore, „*Demolishing the self*”, în „*Journal of Consciousness Studies*”, vol. 1 (2) 1994.

R: „Sinele”...A reușit cineva să-l exprime? Din punctul meu de vedere, *pragmatic*, el nu există. În ceea ce privește celelalte, în cadrul discursului meu, ele nu sunt relevante.

G.M.: – pentru sine: este un reduționism greu de acceptat; cu voce tare: – Și totuși...dar înseamnă să complicăm lucrurile prin devieri colaterale. Am vrut numai să se facă aceste precizări, înainte de a accepta punctul dumitale de vedere, măcar ca o ipoteză de lucru.

Propun ca, în continuare, să rog pe cele două personaje al domnului Rorty, Ironistul și Metafizicianul, să se prezinte singure și să ia parte la discuție. Și, poate, uneori, mai mult sau mai puțin diferit de felul în care le-a descris autorul. Deci, cu atât mai interesant.

R: Nu am nimic împotriva

G.M.: Prin urmare și mai întâi, cine ești dumneata, Ironistule?

Ironistul: Sunt un Eu care îndeplinește trei condiții: (1) are îndoieli radicale și permanente în privința vocabularului final pe care îl folosește la un moment dat, deoarece a fost impresionat de alte vocabulare considerate finale de către alți oameni sau de cărțile pe care le-a întâlnit; (2) realizează că un argument formulat în vocabularul său prezent nu poate nici să întărească, nici să dizolve aceste îndoieli; (3) atât cât filosofează asupra propriei situații, nu crede că vocabularul său e mai aproape de realitate decât al altor persoane, că acesta ar fi în legătură cu o forță care nu-i este proprie. Ironiștii care sunt înclinați să filosofeze nu văd alegerea între vocabulare ca fiind făcută în interiorul unui metavocabular neutru și universal, nici pentru o încercare de a lupta cu aparențe ale trecutului opuse realității, ci pur și simplu prin confruntarea noului cu vechiul.

Mai adaug că niciodată nu sunt pe deplin capabil să mă iau în serios, pentru că sunt totdeauna conștient că termenii în care mă descriu pe mine însumi sunt supuși schimbării, fiind la fel de conștient de contingenta și fragilitatea vocabularului meu final și ca atare a propriei mele identități.

G.M.: Cel puțin prima caracteristică amintește de „intelectualul” (occidental) al zilelor noastre, prezentat de Domnul Rorty în prima noastră discuție: Voi defini „intelectualul” timpului nostru ca fiind drept cineva care tânjește după citirea unui număr mare de cărți (și, în cazuri fericite, dispune de banii și timpul necesar pentru a vizita diferite biserici sau diferiți guru, a merge la diferite teatre și muzee...)

pentru a deveni conștient de un număr mare de scopuri alternative, iar sensul acestui lucru este acela de a deveni un eu autonom.

Scuze pentru întrerupere. Ironistule, te rog să continui.

I: Opusul ironiei este simțul comun. Căci acesta este cuvântul de ordine al celor care, inconștient, descriu tot ce e important în termenii unui vechi vocabular final care le-a intrat în obișnuință, ca și celor din jurul lor (de-o seamă cu ei).

Metafizicianul (cu o vagă urmă de malițiozitate): Cu alte cuvinte eu ar trebui să fiu reprezentantul, hai să zicem „elevat” (pentru a mă deosebi de gloată), al simțului comun. Și aceasta deoarece sunt atașat acestui simț prin aceea că nu pun la îndoială platitudini pe care le încapsulează folosirea unui vocabular final dat (o dată pentru totdeauna). Și, în particular, platitudinea care spune că e de găsit o singură realitate permanentă în spatele diferitelor aparențe trecătoare.

I: Exact. Dumneata nu descrii ceva nou ci, mai degrabă, analizezi vechi descrieri, cu ajutorul altor vechi descrieri. Rămânând prizonierul lor. Având pretenția existenței în realitate a ceva „universal”. Prin contrast, eu sunt, într-un fel, un nominalist.

M: Voi numi atitudinea Ironistului drept „relativistă”. Susținând că ceea ce contează nu este ce limbaj e folosit, ci ceea ce e cu adevărat *adevărat*.

I: Și ce e adevărat?

M: Eu cred că, prin natura lor, ființele umane doresc să cunoască. Eu cred acest lucru deoarece despre vocabularul pe care noi l-am moștenit (și, eventual îl explicităm fără a-l deforma), simțul nostru comun ne furnizează o imagine a cunoașterii ca o relație între ființele umane și realitate, precum și ideea că noi avem nevoia și datoria de a intra în această relație.

G.M.: Prin urmare, dumneata M., crezi că există o relație strânsă – ba chiar o identitate – între adevăr și realitate?

M: Exact. Cu un singur amendament: trebuie admisă tri-identitatea: Existență=Realitate=Adevăr.

I⁵: Aiurea! Suntem „dresați” încă din copilărie să separăm orbește „ceea ce este” de „ceea ce nu este”. Rezultatul e dezastruos. Luați din

⁵ Acum Ironistul, cu mici întreruperi ale Metafizicianului, începe să preia, cu intermitențe ce vor fi semnalate în note de subsol, din Andrei Pleșu, “Despre îngeri”, Humanitas 2003; Pleșu care, la rândul său, preia (re-scriind însă) din Étienne Souriau, “Les différents modes d’existence”, P.U.F., 1943.

scurt, nu știm să spunem nimic coerent despre o sintagmă de care abuzăm clipă de clipă. Pe fondul acestei uriașe aproximații, metafizicienii au încercat un număr indefinit de disjunții și clasificări. Aristotel construiește o întregă teorie a existențelor imaginare, sau încearcă să lămurească statutul viitor-urilor contingente. La Plotin apar patru grade ale existentului, organizate ierarhic.

M: Poți fi acuzat că l-ai omis tocmai pe Platon, de la care pleacă Plotin, căutând să-l împace cu Aristotel – dar să trecem peste.

I: Există „existențe intensive”: Giordano Bruno crede că fiecare existent se mișcă între un minim și un maxim. Despre unele lucruri se spune că au o existență „obiectivă”, sau, dimpotrivă, „subiectivă”, sau „afectivă”, sau „volitivă”. La Kant sunt folosiți curent termeni ca „existență de fapt”, „existență necesară”, „posibilă”, „apriorică”, „aposteriorică”, ca să nu mai vorbim de „existență fenomenală” și „numenală”.

M: Aici iar intervine o lacună: Să nu trecem așa ușor peste Thomas D'Aquino – să nu-l uităm cumva nici pe Albertus Magnus profesorul lui Thomas – cu ale lor existențe „universale”: *ante rem, cum rem și post rem* și cearta acestora cu nominaliștii.

I: Hegel aduce în scenă celebrele *für sich, an sich, bei sich*, iar Heidegger nu mai puțin celebrele *Dasein, Zhandensein, Vorhandensein*. Vorbim de „existențe onirice” (Freud, Jung), „existențe formale”, „explicite”, „implicite”, „universale” sau „singulare”, „interioare” sau „exterioare”, „fizice”, „sufletești”, „spirituale”, „trecute”, „prezente” și „viitoare”, „contingente” sau „transcendente”, „problematic”, „probabile”, etc. N-am pomenit încă despre marea rețea teoretică „real-imaginar-posibil-virtual”. Există, în sfârșit, de la Dionisie Areopagitul până la Meister Eckhart, „supra-existența”. Și, mai departe, în ce fel *există* sufletul? Cât de *reală* este o presimțire? Sau e reală doar atunci când se îndeplinește? Există triunghiul echilateral? Dar rădăcinile pătrate ale numerelor negative? Există, deci numerele imaginare și cele complexe? Și există numerele iraționale și cele transfinite și, în general, există matematicile? Există în blocul de marmură, cum pretindea Michelangelo, în mod „virtual”, corpul statuii pe care urma să o facă? Tânărul de 12 ani *există* sau e doar expresia virtuală a adultului? Și, pentru că tot a venit vorba, există „realitatea virtuală” pe Internet? Cât de *real* este „posibilul”? Cât de *reală* este o latență. Fenomenologii au aerul de a fi găsit un criteriu „cinstit” de evaluare a „realului” propriu-zis, singurul acceptat de „subiectul universal” sau, mai nou, de cel

„trans-personal”⁶ ca obiect de cunoaștere: fenomenul, ceea ce este dat, ceea ce *apare* și se livrează pe sine. Dar își ajunge fenomenul sieși? Poate fi el cu adevărat izolat? Și nu există o realitate de cu totul alt tip – realitatea „evenimentului” și a „singularităților”, de care vorbește Deleuze (cu al său Aion)⁷ care dublează și complică realitatea „fenomenelor”? ...Se pare că trebuie să ne gândim de o mie de ori (și să re-descriem tot de atâtea ori) înainte de a afirma despre *ceva* că există (sau nu), că e real (sau nu), că e adevărat (sau nu)⁸. Dumneata, voi metafizicienii dar și teologii, complicați la nesfârșit lucrurile. Și vă prindeți în propria voastră plasă...Noi le simplificăm fără a deveni simpliști ci doar pragmatici. Spunem că există numai și numai „vocabulare finale”. Unele, pentru voi (fiecare în parte și / sau în grupuri paradigmatic) final-înghețate, altele, pentru noi, în schimbare continuă.

M: Deși cu multe lacune, ai reușit să creionezi o imagine sugestivă a Metafizicianului. Dar uiți de logică, dacă tot ai zis că voi, Ironiștii, sunteți nominaliști. Care, în final, recunosc și marșează pe „universalitatea” logicii, fără a nega unicitatea percepțiilor pentru fiecare dintre noi. Singurul mod de a putea asigura, cât de cât, intercomunicarea între ființele umane. Logica care, fără *adevăr* sau, măcar, fără *grade de adevăr* nu poate exista.

I: Logica ? Păi logica este supusă de logicieni unei continue re-descrieri⁹. Ei dovedind că, de fapt, sunt ironiști pur sânge. Pentru că...

G.M.: Propun Ironistului să nu intrăm în problemele logicii. Care și ele, sunt destul de complicate. Și aceasta pentru a nu pierde firul discuției noastre despre „vocabularele finale”.

I: De acord. Atunci, o întrebare: cum vedeți, voi, metafizicienii, cunoașterea umană prin prisma unui „vocabular” care nici el nu este, nu poate fi „final” dar care tinde, mereu, asimptotic (și apoteotic), spre o clarificare finală și definitivă?

M: Eu, noi considerăm că rostul cunoașterii poate fi transmis numai printr-o exprimare discursivă adecvată, clară (chiar dacă astfel se ajunge la moartea epistemologiei și, în sens mai larg, al gnoseologiei

⁶ Groff Stanislav, „*The Cosmic Game*”, Ed. State University of New York, 1998.

⁷ Gilles Deleuze, „*The Logic of Sense*” New York: Columbia University Press, 1990.

⁸ Aici se sfârșește „*plagiatul*” Ironistului din Pleșu.

⁹ A se vedea, de exemplu, Iancu Lucică ș.a., „*Ex falso quodlibet – Studii de logică paraconsistentă*”, ed. Tehnică, 2004, precum și Graham Priest, „*Dincolo de limitele gândirii*”, Paralela 45, 2007.

și, în extremis, a filosofiei – cum zice Wittgenstein cel din perioada sa târzie¹⁰), ce se bazează, neapărat pe noțiuni ca: „realitate”, „punct de vedere obiectiv” și „corespondența limbajului cu realitatea” (fie ea empirică sau transcendentă).

I: La rândul nostru, eu, noi nu credem că reflecția se bazează pe astfel de noțiuni. Ele nu sunt decât platitudini ce definesc contextual termenii unui vocabular final unic (fie și în curs de constituire) folosit în mod curent, de cei înrobiți simțului comun.

G.M.: Când doi ingineri se întâlnesc, discută despre inginerie... doi medici, despre medicină... iar doi filosofi despre ce este filosofia... În cazul de față, ce este epistemologia (gnoseologia) – cu toate că, dumneata, Ironistule, nu te consideri filosof dar, fie vorba între noi, discuți în jargon, pardon, „vocabular (final) filosofic”. E amuzant!

I: E, într-adevăr, amuzant. Mai ales că discuția mea cu Metafizicianul se bazează tocmai pe *pattern-ul* unui „vocabular final” utilizat de metafizicieni: expunerea unor teze (în discuția noastră contradictorii), argumentarea lor, tot în mod contradictoriu și tragerea unor concluzii care, atunci când nu pot fi certe, măcar deschid noi probleme... Dar, deocamdată, nici noi, ironiștii, nu avem alt mijloc la dispoziție de a ne face înțeleși de simțul comun majoritar. Și o facem subminându-l din interior, șocându-l! Și, în plus, suntem de acord cu Davidson¹¹ în privința inabilității noastre de a ieși în afara limbajului nostru, pentru a-l compara cu altceva; și cu Heidegger¹² în privința contingenței și istoricității acestui limbaj. Dar nu ne împiedică nimeni să nu încercăm imposibilul: să-l dinamităm, așa cum am spus, din interior. Cu propriile lui arme.

M: Aici apare una dintre distincțiile, să nu-i zic chiar fundamentale, dar importante. Noi procedăm cartezian: considerăm că trebuie să delimităm corect tipurile de texte: teologice, filosofice, artistice, științifice... Și să fim conștienți de o astfel de delimitare, făcând distincție între pretențiile de cunoaștere și alte pretenții aflate în atenția noastră. Cu toate că în scrierile noastre utilizăm argumente din toate tipurile de texte; dar, încă o dată, într-un scop precis: cel al relației dintre ființa umană și „existență = realitate = adevăr”. Pentru că, zicem noi, o astfel

¹⁰ Ludwig Wittgenstein, „Cercetări filosofice”, Humanitas, 2004.

¹¹ Donald Davidson, „*Truth, Language and History: Philosophical Essays*”, Oxford: Clarendon Press, 2005.

¹² Martin Heidegger, „*Introducere în metafizică*”, Humanitas, 1999.

de relație, din moment ce ne-a fost dată ontologic ea trebuie folosită pentru a cunoaște. Și mai spunem că un astfel de „vocabular final”, mereu perfectibil, dar urmărind cu obstință cunoașterea, este cel ce ne va face să ne apropiem, din ce în ce mai mult, de universalitate. În schimb, ironiștii...

I: O definiție a „inteligenței”, pe care am găsit-o pe undeva spune: „Un tip inteligent caută să se pună în locul interlocutorului (interlocutorilor) pentru a-l / a-i înțelege, revine apoi la propriul punct de vedere și, în fine, se detașează pentru a putea gândi liber”. Jocul ăsta se poate aplica și atunci când încercăm să înțelegem mai multe „vocabulare finale” ale ființelor umane. În fond, orice „vocabular final” este condiționat atât de experiențe și lecturi proprii cât și, mai ales, de tradiția culturală, care cuprinde: religie, filosofie, artă, știință, societate... Iar, se pare, tradiția culturală este cel mai puternic tip de condiționare, manevrându-te. Și, mă întreb, ca „ironist”, dacă nu cumva ăsta e cel mai afurisit tip de manipulare. Și tot așa, mă întreb, auto-ironic: cum voi putea eu să comunic propriul punct de vedere, chiar dacă reușesc să mă deconectez de „simțul comun” al tradiției, din moment ce, la limită, punctul meu de vedere devine unic, specific mie și numai mie. Iar soluția propusă de Domnul Rorty: comunicarea prin „artefacte umane cum ar fi construcțiile, tablourile, cântecele și cărțile (sau mixturi ale acestora)” mi se pare – și acum nu o spun ironic – doar un *trick* de a eluda problema. Iar toate distincțiile următoare, făcute de cel de față care m-a inventat, între „ironiști” și „metafizicieni” pornesc de la tăierea (dacă se poate) a nodului gordian constituit de noul-vechiul „universalism *versus* nominalism”. Evident, tradus în alți termeni, în alt „vocabular (relativ) final” al zilelor noastre.

G.M.: Cred că este de ajuns pentru astăzi. Și îmi cer scuze interlocutorilor că îi rog să continuiam discuția ulterior. Pentru că punctul în care am ajuns mi se pare extrem de important pentru a nu-i dedica spațiul și timpul corespunzătoare. Mai ales că Domnul Rorty mi-a promis ca data viitoare să ne vorbească despre ironiștii „teoreticieni”. Printre care dumnealui îl încadrează și pe Nietzsche.

I: Dați-mi voie, totuși, ca în final, să vă spun cum trăiesc și simt eu un anumit fel de ironie (proprie); sau cum mă trăiește ea pe mine. Spusele mele se vor referi la „contractia timpului”, din ce în ce mai accelerată; pe care, cred, că o simțim cu toții; mai mult sau mai puțin, să zic – la nivel „psihologic”? Dar cine știe. Poate că este chiar *reală*

datorită exploziei comunicațiilor și apariției Internetului. Pentru că într-o astfel de rețea toate încep, tind, să se petreacă în „timp real”, apropiat de instantaneitate. Este suficient ca un eveniment semnificativ să se petreacă undeva, într-un nod al unei asemenea rețele ca el să reverbereze simultan peste tot. Și apariția unui asemenea eveniment nu poate fi prevăzută. Ea pare a fi guvernată de o cauzalitate „globală”, la nivelul întregii rețele, imposibil de stăpânit.

G.M.: Dacă ai început, continuă. Te ascultăm. Vom avea răbdare.

I (intrând, pe nesimțite într-un solilocviu cam dezlânat, uitând că, până acum, a căutat să discute „rațional”, cu argumente, chiar dacă într-un mod „ironic”; moderatorul G.M. chiar a avut intenția să nu-l reproducă; cititorii ce părere au?): Simt... Ei, bine, simt cum timpul se contractă pe zi ce trece, tinzând spre un fel de...

G.M.: „Instantaneitate” cum ziceai?

I: Da... pentru că eu, ca individ, trebuie să mă mișc și să acționez, simultan ...reprezentând, prin tot ceea ce sunt, perpetua mișcare ...pentru derutarea unui adversar teribil: un astfel de Timp în colaps... un fel de mișcare și pândă, pentru supraviețuire, a unui iepure hăituit... încolțit de...

G.M.: Impredictibilitate?

I: și anihilare...nu mai am *timp* să-mi caut un adăpost... el pare că nici nu mai există...în care să mă izolez de tot ce înseamnă dezordine, certuri, indiscreții, angoasă, zarvă și ură... e-atâta moarte între noi că nu mai pot, de ea, muri...vag îmi stăruie în cap „are cineva vreo idee nouă despre ce am putea face noi, ființe umane, cu noi?”

G.M.: „Să comunicăm direct, între noi, dincolo de orice, de cuvinte etc., propria experiență – prin artă...”

I: Experiență de supraviețuire absolut personală, unică, incomunicabilă, intransmisibilă? La ce bun?...o farsă, o farsă sinistră... luxul auto-anihilării cu liniștea cu care cineva își contemplă estetic propria moarte în timp ce se sinucide uitând de el însuși...(pare a se trezi, redevenind ironic) E absurd să încerci să transmiți altuia un asemenea „intransmisibil” ....Iar dacă unii mai par a intui că în spatele acestui haos, să-l numesc patetic: „apocaliptic”, se află un „Păpușar”, „Non” sau „Trans-uman” sau „Dumnezeu” sau, pur și simplu „Divinitate” sau „Adevăr” sau cum vreți să-i spuneți, e treaba lor. Nu mai există *Timp* nici măcar pentru astfel de „intuiții”. Și, în fine, dacă noi, aici, în această „virtualitate” nouă, iluzorie, ne-am apucat să discutăm despre toate

astea, este doar un fel de a trăi în ficționalitate, în simulacru. Care, trebuie să recunosc, în mod ironic, că își are farmecul său. Și nici nu poate nimeni să ne oprească...

A treia discuție virtual cu Rorty, personajele sale și... Nietzsche¹³

G.M.: Se pare că lucrurile se cam încurcă, Doamnă Rorty. Personajele lui Pirandello își căutau autorul. Ale dumitale încep să-ți scape din mână. Mai mult, ajung să te contrazică, devenind din ce în ce mai independente.

R: Sper să le re-aduc la sentimente mai bune, „re-descriindu-le”.

G. M.: Și cu problemele rămase în suspensie de data trecută cum rămâne?

R: Vom vedea pe parcurs.

G.M.: Atunci, să începem. Voi reaminti, pentru cele ce urmează, definiția „vocabularului final” al Domnului Rorty: „Toate ființele umane poartă în ele ceva de felul unei mulțimi de cuvinte, de care fac uz pentru a justifica acțiunile, opiniile și viețile lor....Voi numi aceste cuvinte *vocabular final* (care, însă, se schimbă neîncetat până la dispariția celui care-l creează, n.m. G.M.)”.

R: Aș dori acum să mă ocup de un tip special de „ironist”: *ironistul teoretician*.

Sunt câteva paradigme ale teoriei ironiste: tânărul Hegel, Kierkegaard, Nietzsche, Heidegger și Derrida. Mă voi opri, îndeosebi, la Nietzsche deoarece pare cel mai contradictoriu. Și șocant. Voi folosi mai degrabă cuvântul „teoretician”, decât cel de filosof, deoarece cuvântul „teorie” îmi oferă conotații pe care le doresc și evită unele pe care nu le doresc. Autorii amintiți, în general, nu consideră că există ceva numit „înțelepciune”, în vreun sens al termenului pe care Platon l-ar fi recunoscut. Însă *theoria* sugerează o perspectivă asupra unei mari întinderi de teritoriu, de la o distanță considerabilă.

Metafizicianul: Același lucru îl face și un metafizician. Încercând să se ridice deasupra pluralității aparențelor, sperând că astfel, văzută din înălțimi, va deveni evidentă o unitate neașteptată – o unitate care e un semn că a fost surprins ceva real, ceva ce stă în spatele aparențelor și le produce. Nu văd de ce trebuie complicate lucrurile prin introducerea termenului de „teorie”.

¹³ Discuția pornește tot de la lucrarea: R. Rorty, „*Contingentă, ironie și solidaritate*”, ed. All, 1998.

R: Dimpotrivă, aici intervine utilitatea acestui termen. Deoarece ambii (Ironistul teoretician și Metafizicianul) utilizând același termen (*theoria*) îi acordă sensuri diferite. Ironistul teoretician nu are încredere în metafora Metafizicianului despre o perspectivă verticală, descendentă. El o înlocuiește cu metafora istoricistă pentru a privirii înapoi către trecut, de-a lungul unei axe orizontale.

M: De dragul preciziei, dă-mi voie să „traduc”. Un sistem de gândire, o „teorie”, presupune un *cod genetic* și o *longevitate*.

Codul genetic este dat de premise plus un set de reguli de inferență, ambele adoptate a priori. Și care reprezintă un „adevăr” ontologic *aprioric*.

Longevitatea este dată de consecvența/coerența aplicării, în cadrul discursului, a setului de reguli de inferență. Acest set asigură „adevărul” logic al propozițiilor emise în cadrul sistemului (fără a contrazice premisele).

Setul de reguli de inferență (ca, de altfel și premisele) pot fi explicit formulate de la început (îndeosebi în cazul sistemelor de natură științifică și, mai ales, matematică), sau ele se pot constitui și releva (și nu revela) pe parcurs (mai ales în cazul sistemelor cu tentă filosofică, artistică și, îndeosebi, religioasă).

Ironistul (ar vrea să intervină în ceea ce privește adevărul ontologic și logic; dar, deocamdată, se abține...și totuși): Ultimul lucru de care este preocupat un Ironist (de dragul „ironismului”) nu e o teorie a ironismului pe care, se pare, vrea s-o dezvolte, acum, domnul Rorty. Și aceasta deoarece Ironistul (adevărat) nu este preocupat să-și furnizeze sieși și semenilor săi ironiști o metodă, o platformă sau o întemeiere raționalistă. Fie aceasta și de forma unei *logici* absolut individuale și „ascunse”. El doar face acel lucru pe care-l fac toți ironiștii („pur sânge”) – încearcă să obțină autonomia. Cu orice preț. Pe baza, dacă pot spune așa, unor „adevăruri” ontologice, individuale, absolut unice, subiective. Cât despre Setul de reguli de inferență...

G. M.: Vrei să spui că ele nu trebuie să fie, neapărat, de sorginte aristotelică?

I: Întocmai.

G. M.: Hai să nu intrăm în aspecte tehnice. Și să-l lăsăm pe domnul Rorty să-și dezvolte „teoria” sa despre Ironistul teoretician.

R: Tragedia, dar și măreția Ironistului teoretician constă în faptul că singurul lucru față de care își poate măsura succesul, deosebindu-se

de Ironistul pur, este trecutul – nu retrăindu-l, ci re-descriindu-l în termeni proprii, reușind prin aceasta să spună: „Astfel am dorit eu!”, atât ontologic cât și cu o logică, absolut specifică, personală, greu de depistat la prima vedere. Viața lui perfectă va fi una ce se încheie cu siguranța că cel puțin ultimul său „vocabular final” va fi în întregime *al său*. Și se va impune o dată pentru totdeauna. Tocmai de aceea am ales, drept exemplu cel mai reprezentativ, cazul Nietzsche. Care afirmă cât se poate de explicit și tranșant acest lucru.

I: Aștept urmarea. Nu că m-ar interesa prea mult, ci de dragul discuției.

R: Nietzsche în „Amurgul idolilor” (capitolul „Cum a ajuns în sfârșit Lumea Adevărată o fabulă – Istoria unei erori”)¹⁴ spune:

„1. Lumea adevărată, accesibilă celui înțelept, celui evlavios, celui virtuos – el trăiește în ea, el este ea.

(Eu, Platon, sunt adevărul.)

2. Lumea adevărată, inaccesibilă în imediat dar promisă celui înțelept, celui evlavios, celui virtuos (celui păcătos care ispășește).

(Progresarea ideii: ea devine mai rafinată, mai gingașă, mai insesizabilă – devine femeie, devine creștină...)

3. Lumea adevărată, inaccesibilă, nedemonstrabilă, de ne promis, dar chiar numai închipuită fiind – o mângâiere, o îndatorire, un imperativ.

(Vechiul soare, în fond, dar răzbătând prin ceață și scepticism; ideea ajunsă sublimă, palidă, nordică, königsberiană.)

4. Lumea adevărată – inaccesibilă? Oricum, neatinsă. Și neatinsă fiind, e și necunoscută. Prin urmare nici mângâietoare, nici mântuitoare, nici implicând o îndatorire... (Zorii cenușii: Cel dintâi căscat al rațiunii. Cântecele de cocoș al pozitivismului.)

5. Lumea adevărată – o idee ce nu mai e de nici un folos, ne mai având nici măcar caracterul unei îndatoriri – o idee ajunsă nefolositoare, superfluă, prin urmare o idee infirmată: hai să lichidăm cu ea!

(S-a făcut ziuă; micul dejun; bon sensul și voioșia au revenit; roșeața de rușine a lui Platon; lărmuială îndrăcită a tuturor liber-cugetătorilor.)

6. Lumea adevărată am lichidat-o: Ce lumea a mai rămas? Cea aparentă, poate?... Dar nu! Odată cu lumea adevărată am lichidat-o și pe cea aparentă! (Amiază; momentul celei mai scurte umbre;

¹⁴ Friedrich Nietzsche, „Amurgul idolilor”, Humanitas, 2005

sfârșitul celei mai lungi erori; punctul culminant al omenirii; INCIPIT ZARATHRUSTRA.)”

Prin acestea, Nietzsche nu descrie persoane, ci mai degrabă „vocabularele” care pentru anumite nume celebre servesc ca abrevieri. Ajungând astfel la propriul „vocabular” pe care îl dorește absolut final, de necontestat.

Astfel Nietzsche propunând o retro-incizie, pe orizontală, în istoria filosofiei și re-descriind-o apoi în termeni proprii, procedează exact ca un teoretician ironist.

I. (implicându-se, deși a afirmat contrariul): Fiți atenți la punctul 6. E o bombă cu ceas. Dacă nu încercăm s-o dezamorsăm de la început, va face explozie. Și ce mai explozie! E o manipulare. „Lumea adevărată am lichidat-o: Ce lumea a mai rămas? Cea aparentă, poate?... Dar nu! Odată cu lumea adevărată am lichidat-o și pe cea aparentă!” Care era „lumea adevărată”, ultima lume adevărată a „teoreticienilor” dinaintea lui Nietzsche?

Nietzsche (care intervine pe neașteptate): Lumea adevărată dar inaccesibilă. Oricum, neatinsă. Și neatinsă fiind, era și necunoscută. Prin urmare o idee ce nu a mai fost de nici un folos..., o idee ajunsă nefolositoare, superfluă, prin urmare o idee infirmată!

I: Ei ași! Aici e manipularea: înlocuiești o *idee* într-adevăr greu de pus mâna pe ea. Cu una mai la îndemână: *Voința de putere!*

M: Observ că Ironistul mi-a luat locul. A devenit metafizician. E distractiv!

N: „A avea caracter înseamnă a avea și propria-ți experiență (interioară) caracteristică ce se repetă la nesfârșit”¹⁵. Iar experiența mea se rezumă la pătrunderea în inconștientul colectiv (biologic) al ceea ce azi se numește „psihologiei abisale”. Iar dacă am intrat, din nou, în relație cu „Adevărul” (ontologic), am făcut-o nu din pricină că acesta mi-ar face plăcere sau m-ar înălța și m-ar entuziasma: – dimpotrivă, departe de mine este credința că adevărul e menit să ofere asemenea desfătări ale simțurilor. Cu toate că eu am plecat de la asemenea „desfătări” (hedonist – dionisiace) dar în final am ajuns, transformându-le alchimic, la VOINȚA DE PUTERE.

I. (continuă ambalându-se): Domnule N., „persoanele deosebit de inteligente, ca dumneata, încep să fie tratate cu suspiciune din momentul în care ajung în încurcătură”¹⁶. Ca să te citez.

¹⁵ Friedrich Nietzsche, *„Dincolo de Bine și de Rău”*, Humanitas, 2006.

¹⁶ Nietzsche, *op. cit.*

N: Și care ar fi „încurcătura” în care am intrat?

I: Nu este evidentă ? „Voința (dumitale) de putere” (adevăr ontologic) conduce la o întreagă „teorie” cu consecințe multiple („propoziții” ale logicii dumitale specifice; recunosc, seducător de contradictorie) dintre care, una dintre cele mai interesante și nocive în același timp, este „jocul cu sumă nulă”: dintre doi competitori (individuali, grupuri, națiuni, coaliții, continente, culturi, etc.): unul pierde și altul câștigă! Și asta se întâmplă la tot pasul într-o lume aparentă în care lumea adevărată (a unei „psihologii abisale” ciuntite) se manifestă (și o generează) prin „voința de putere”.

R: Este tocmai tragedia, dar și măreția teoreticianului Ironist de care am vorbit și pe care Nietzsche tocmai a ilustrat-o mult mai bine decât ași fi putut eu s-o fac. Repet: viața lui perfectă a fost una ce s-a încheiat cu siguranța că cel puțin ultimul său „vocabular final” a fost în întregime *al său*. Și s-a impus o dată pentru totdeauna Q.E.D.

N: Vom vedea la sfârșit. Deocamdată îi răspund Ironistului: „Da, am făcut asta, spune memoria mea. E cu neputință s-o fi făcut – spune mândria mea și rămâne neînduplecată. În cele din urmă – memoria e cea care cedează”¹⁷. Dar, rămânând lucid și ascultându-mi memoria, trebuie să spun că, într-adevăr, am propus o nouă metaforă de gen „metafizic” dintr-o perspectivă verticală; dar, de data asta ascendentă: plecând de la adâncimile Peșterii, unde își are originea „voința de putere”, spre suprafața empiricului. Și nu cum face Platon, în mod idealist, descendent, plecând de la o iluzorie Lume a Ideilor pentru a ajunge în Peșteră.

I: Numai atât?

N: Teoretic, da. Practic, nu. Pentru că, „Vocabularul” meu *final-final* l-am propus, dar nu l-am impus. „Dar care dintre noi nu s-a jertfit (aparent) măcar o dată pe sine – pentru bunul său renume?”¹⁸ Și mie, se pare, mi-a reușit. Pentru că tot ce a urmat după mine și până acum mă confirmă sută la sută.

I: Îți voi răspunde, în chip „ironist”, cu unul dintre propriile dumitale aforisme: „hotărârea odată luată, de a nu mai da ascultare nici chiar celor mai fondate obiecțiuni: iată indiciul caracterului puternic. Așadar, un prilej de nerozie cu bună știință”¹⁹.

¹⁷ Nietzsche, *op. cit.*

¹⁸ Nietzsche, *op. cit.*

¹⁹ Nietzsche, *op. cit.*

Și, mai vreau să adaug: ajungi la două feluri de „ciclări” suprapuse. Pe „orizontală”, „istoricist”, negând un „adevăr” ontologic ca să ajungi la altul, „voința de putere”; și suprapus, pe „verticală” – ascendent. Și aceasta deoarece, prin această *voință* care acționează în background, refaci „lumea adevărată” care acționează, pervers, în „lumea aparentă”, reinstaurând-o și pe aceasta. Iar această „lume aparentă” acționează, prin *feedback* asupra „voinței de putere” din background. Când întărind-o, când slăbind-o. Căci per total, în acord cu sistemul dumitale de gândire, ea, *voința de putere*, se „conservă”²⁰. Exact ca energia, trecând prin diverse forme. Unele ascunse, altele la vedere (în lumea „aparentă”).

N: Ai și nu ai dreptate ! Pentru că, în chip de adevărat „ironist”, nu văd alegerea între vocabulare ca fiind făcută în interiorul unui metavocabular neutru și universal, nici pentru o încercare de a lupta cu aparențele trecutului opuse realității, ci pur și simplu prin confruntarea noului cu vechiul. Deoarece presupun că imaginea noului filosof al viitorului nu conține vreo trăsătură care să pară a indica că acesta să fie sceptic ci, mai degrabă critic față de ceea ce dumneata numești propriul meu „vocabular final”. El va dori să se slujească de experimentul (interior) propriu într-un sens nou și mai adânc, poate într-un mod și mai primejdios decât am făcut-o eu. „El va fi mai dur (și poate că nu numai față de el însuși) decât ar dori-o așa zișii „oamenii de omenie”, atunci când va intra, din nou, în relație cu *Adevărul*”²¹. „Supra-omul” meu s-ar putea să pară un mic copil în comparație cu „Post-umanul” și „Post-umanitatea” de care se vorbește acum din ce în ce mai mult. Cum mai aud și eu, de la unii și alții veniți mai de curând pe aici, pe unde sunt acum. Iar ele ar putea fi un rezultat de zeci, sute, mii, milioane de ori mai periculos decât orice joc imaginabil cu „sumă nulă” pentru că *Post-umanitatea* se va avea ca partener pe ea însăși, auto-distrugându-se. Apoteoza întruchipării *voinței de putere*. Iar prin aceasta, prin faptul că pun la îndoială afirmația domnului Rorty că ași fi un „teoretician ironist”, contrazic tocmai o astfel de afirmație.

I: Dimpotrivă, o confirmi ! Pentru că pui numai aparent între paranteze „Vocabularul (dumitale) final”. În realitate ești de o coerență dincolo de orice limită cu teoria „voinței de putere” și, implicit, cu complexul „călău – victimă”. În cadrul căruia *victima* se pliază pe

²⁰ Friederich Nietzsche, „*Fragmente postume*”, Aion, 1999.

²¹ Friedrich Nietzsche, „*Dincolo de Bine și de Rău*”, Humanitas, 2006.

identitatea *călăului*, ajungând să devină propria-i „victimă”. Dar și invers: imaginea narcisistă, din oglindă, infinit mai mare decât originalul, îl va face, pe acesta din urmă, să devină propriul său călău. Atunci când „omul” dumitale va deveni nu „supra-om” ci „post-uman” și printr-o nouă alchimie (perversă) va obține aurul „pur” (și simplu) al „nemuririi” de-a dreptul *artificiale* (prin tot soiul de manipulări: genetice, informatice, microelectronice, nanotehnologice, etc.), dar nu contează, NEMURIRE să fie! Și să vezi atunci ce mai plictiseală! Va trebui, din nou, să inventeze Divinitatea. Pentru că se va plictisi de moarte doar cu el însuși. Cum, tot așa, se pare, s-a plictisit și Divinitatea în singurătatea ei (astrală) și s-a „gândit” să ne inventeze pe noi. Așa, în joacă. Ca să vadă ce iese. Istoria se repeta. Cu toate că la modă acum este să se cânte prohodul istoriei²².

N: Ai ajuns la un delir sistematizat, paranoic. Care nu mai are nimic în comun cu „ironismul”.

I: Nu eu, dumneata, prin întreaga dumitale „teorie ironistă” care, culmea, pare a se confirma.

G.M.: Lucrurile au luat o turnură cu totul neașteptată. Cred că ar trebui să ne distanțăm puțin. În mod „auto-ironic”. Pentru a putea gândi la rece. Dar asta, poate, cu altă ocazie. Când vom relua discuția pe această temă. Deocamdată, teoria Domnului Rorty, a „teoreticianului ironist”, pare a se confirma. Cel puțin în cazul „Nietzsche”.

I: Și, în plus, prin această confirmare, „teoria” Domnului Rorty capătă ea însăși caracterul unui „Vocabular final – final”. Ironie de grad superior. Asta da distracție!

---

²² A se vedea Francis Fukuyama, *“The End of History and the Last Man”*, Free Press, 1992.